

BI

RØKTEREN

9 -2018

TIDSSKRIFT FOR
NORGES BIRØKTERLAG

Slik unngår du smitte. Fra side 250.
Norge har fått sin pollinatorstrategi. Fra side 252.

BIRØKTEREN

Nr 9 - 2018 134 årgang
ISSN 0800-2002

Utgitt av
NORGES BIRØKTERLAG

Dyrskuevegen 20, 2040 Kløfta
Tlf: 63 94 20 80
Telefontid: 9-13.30. Fredag stengt
(lunsjpause 11.30-12.00)
E-post: post@norbi.no
Internett: www.norbi.no
Bankkonto: 2650.25.26285
Bankkonto: Fakturaer og kontingent:
2610.22.51503

Redaktør: Jarle Bergsjø
Redaksjonssekretær: Trond Gjessing
Bidragsyter: Roar Ree Kirkevold
roar.ree@kirkevold.no
Tlf: 908 27 397 (kveld)

Layout: Kreative Typer, Horten
Trykk: 07 media
Opplag: 4000

Stoff/annonser:

Redaksjonen forbeholder seg rett til å bearbeide innkommet stoff. Tidsfrister for stoff, annonsebestillinger og materiell er den 8. måneden før det skal på trykk. Annonsepriser fås ved henvendelse til Norges Birøktelag.
Private småannonser kr. 120,- + mva (=150,-).

Styret i Norges Birøktelag:

Vegard Sveiven (leder) Tlf: 909 19 825
vegthomme@frisurf.no

Knut Espevig (nestleder)..... Tlf: 911 18 545
knut@g3.no

Sissel Goodgame Tlf: 468 23 588
sisselgoodgame@gmail.com

Svein Larsen Tlf: 957 32 847
fredboet@online.no

Elin Sollie Tlf: 926 96 794
easollie@online.no

Leder for underutvalg i Norges Birøktelag:

Avlsrådet: Ingar Tallakstad Tlf: 909 58 907

Dronningenes årlige merkefarge:

Forsidebilde:

Den varmeste og tørreste sesongen i manns minne er snart over.
Foto: Roar Ree Kirkevold.

STYRELEDER HAR ORDET

Nå er vel nektargivende blomster stort sett ferdige for i år. Honningen hos de fleste birøktere er høstet og innvintringen i gang. Vi ser tilbake på en veldig spesiell sesong med lang vinter, kort vår og en helt utrolig varm og tørr sommer. Det har vært en sesong der det ble store lokale variasjoner rundt om i Norge når det gjelder honningmengde. Jeg har snakket med birøktere som tror de får tidenes beste avling, mens jeg selv måtte ringe Landbrukskontoret og fikk besøk av en kontrollør som ønsket å se på alle de tomme kassene mine. Jeg kjenner jeg også er skeptisk i forhold til neste års avling i noen områder. Det var villbringeplanter som hang med hodet i slutten av mai, stressblomstring på lyng i slutten av juni og blåbærlyngen har vært brun og død ganske lenge. Det kan ta tid for naturen å komme seg etter en tørkesommer.

Så over til noe som er veldig bra. Matstreif i Oslo 7. og 8. september. Jeg håper mange birøktere har levert honning til NM og nominert dyktige kollegaer til «Årets Birøkter». Ta turen til Oslo denne helga og fyll på med god mat og gode opplevelser.

Yngelråtesituasjonen i Agder var i sommer på nytt i fokus da det ble påvist smitte i en voksnefallprøve hos en birøkter. Vi håper at Mattilsynet kan finne årsaken og smitekilden til dette nye utbruddet og informere oss om det.

Nå når det praktiske arbeidet i bigården nærmer seg slutten for i år så oppfordrer jeg alle til å tenke igjennom sin egen birøkt og notere hva som ble bra og hva som bør forbedres til neste år. Det å snakke faglig med andre birøktere bidrar ofte til å finne svar, og de gode løsningene. Bruk derfor vinterhalvåret på kurs, temakvelder og møter som gir deg økt kompetanse og glede.

Vegard Sveiven

Generalsekretær

Jarle Bergsjø
Generelle spørsmål om virksomheten, org. spørsmål, næringspolitikk og informasjon, mediehenvendelser.
jarle.bergsjo@norbi.no
Tlf: 952 80 996

Organisasjonsmedarbeider

Aina Helene Aksnes
Henvendelser ang.: Hjemmeside, medlemsprogrammet, sosiale medier og profilering.
Generelt om birøkt.
aina.aksnes@norbi.no
Tlf: 909 60 012

Seniorrådgiver

Trond Gjessing
Henvendelser ang.: Organisasjonsspørsmål, næringspolitikk og informasjon.
Generelt om bier og birøkt
trond.gjessing@norbi.no
Tlf: 947 85 774

Seniorrådgiver

Bjørn Dahle
Henvendelser ang.: Avlsarbeidet, dronningavl, testing, reinsavlsområder og parestasjoner. Sykdommer og forebyggende helsearbeid.
Generelt om bier og birøkt.
bjorn.dahle@norbi.no
Tlf: 947 83 374

Kontorsekretær

Åse Wethal Holen
Henvendelser ang.: innmeldinger, utmeldinger, kontingent, påmelding møter, kurs, bestilling av kursmateriell, brosjyrer og informasjonsmateriell.
aase.holen@norbi.no
Tlf: 63 94 20 80
(9-13.30 man-tor)

Selg nyslynget flytende honning

Fersk honning er fantastisk godt, og det kan bli et nytt marked. Husk datostempling.

AV ROAR REE KIRKEVOLD,
FRILANSJOURNALIST

Hvorfor skal honningen alltid røres og krystalliseres før den selges? Greit nok at holdbarheten da blir behagelig lang, men hør på følgende idé fra daglig leder Kristin Slyngstad i Honningcentralen: Tenk også på honning som ferskvare.

- Slyng den og tapp den på emballasje som er liten nok til at kundene kan bruke den temmelig fort, og gi den kort holdbarhet og merk på etiketten om forsiktig oppvarming om den vil krystallisere seg.

- Ikke pod all honningen, men tapp og selg den direkte som en flytende honning slik man gjør med ferske bær og andre gleder utover sommeren, sier Slyngstad.

Honningcentralen driver produktutvikling fordi de ser at vi om en stund kan komme i en situasjon med overproduksjon. Da gjelder det å utvide totalmarkedet av norsk honning. Selv med betydelig honningimport, så spiser norske forbrukere betydelig mindre honning per år enn i andre europeiske land.

Dessuten er det flytende honning som er i skuddet blant unge forbrukere og mange kokker. Flytende honning passer utmerket til yoghurt, i dressinger, marinader, over bær og som ingrediens.

Honningcentralen tester nå to typer flytende norsk toppkvalitetshonning hos Meny (Norgesgruppen) i Osloområdet. Det er klokkelynghonning fra Sør-Vestlandet og skogs-bærhonning, altså blåbær- og tyttebærhonning fra Telemark og Aust-Agder. Flott gjort. Birøkterne burde heie på dette.

- Ideen med fersk honning er i samme gate som dette, sier Slyngstad, men per i dag har ikke Honningcentralen mulighet til å tilby denne formen for honning i markedet (det krever en helt annen logistikk, ikke minst på distribusjon og presentasjon i butikkene). Derfor gir jeg ideen til alle birøktere som vil utnytte dette i sitt lokalmarked, hevder hun.

Mange muligheter

Hvis du vil prøve dette, har du mange muligheter. Nå er snart sesongen over for i år, men med litt vinterplanlegging, så er du klar fra våren av. Ta et eksempel: Ferske norskproduserte jordbær dyppet halvveis ned i flytende kortreist honning, er så godt at du husker det «helt til jul».

Kanskje blir dette starten på en helt ny retning innen birøkten din?

Det å legge om rutinene litt, er alltid utviklende. Kom igjen nå, ta Kristin Slyngstads tips bokstavelig. Gjør noe med det!

Min birøkt i september

AV LARS STEINAR SMEDSRUD
HADELAND BIRØKTERLAG

Det har vært en tidlig sesong i år, og når dette leses er nok mange ferdig med slyngingen allerede.

Før den årlige slyngingen må slyngerommet rengjøres, sammen med slynge, bøtter/dunker og annet utstyr. Jeg sjekker at slynga og annet utstyr fungerer før det skal tas i bruk. Jeg velger å dekke gulvet med papp der jeg skal skrelle og slynge. Det gjør det lettere å holde ting rent, og blir det for mye søl så kan pappen lett byttes ut med ny papp. Jeg legger også papp på traller til kassene, og ved vasken og andre områder det er naturlig å bruke under slyngingen.

Luftfuktighet og vannprosent

På ettersommeren og høsten synker temperaturen, og vi får ofte et kjøligere og fuktigere klima sammenlignet med sommeren. I år var honningen meget tørr, så jeg trengte ikke å tørke honningen før slynging. Noen ganger blir honningen stående i kassene en stund før slynging, og da vil honningen trekke til seg fuktighet fra lufta. En bør ta stikkprøver av vannprosenten i honningen underveis i slyngingen for å holde kontroll. Er vannprosenten for høy så setter jeg på en luftavfukter i rommet med skattekassene i et par døgn før videre slynging.

Temperaturen i slyngerommet bør være høy nok til at honningen kommer lett ut av rammene. Jeg bruker en varmeovn for å få temperaturen opp på minst 25 grader. En kan sikkert ha det enda varmere, men for meg blir det da ubehagelig

å jobbe. Dette er vel litt opp til en selv, hva en liker. Oppvarmingen koster litt i strømbruk, men en får tømt rammene bedre, og en unngår at honning renner fra rammene og på gulvet på lageret.

Logistikk i slyngerommet

Skrellig og slynging er ofte tidkrevende. Det er en fordel å planlegge arbeidsprosessene slik at arbeidet blir lettest mulig. Skrellekar og slynge

plasseres i nærheten av hverandre. Kassene med rammer henter jeg med ei tralle så jeg kan plassere dem der det passer best i forhold til skrellekarret. Rammer skrelles og slynges, og honningen siles på bøtter. Jeg bruker tre siler, så når en sil begynner å bli tett lar jeg denne renne ut i ei bøtte og setter ei ny bøtte med sil under slynga. Slik synes jeg det er blir lettere å fjerne voksen fra silene, og jeg kan fortsette slyngeprosessen mens honningen renner gjennom silene.

Slyngede rammer

sorteres. De som har for mye dronceller eller har åpninger og mye plass langs sidene settes i kasser til smelting. Resten trilles på kaldt lageret hvor de stables opp med et snelgrove brett på toppen. Snelgrovebrettet hindrer både bier, møll og mus fra å komme ned i kassene, og sørger samtidig for lufting. Det går an å lage egne rammer med fluenetting til samme formål.

Jeg har ikke vokspresser, så etter en dag med slynging så sprer jeg skrellevoksen utover i skrellekarret og lar den renne av seg til neste dag. Før slynging neste dag så heller jeg honningen gjennom sila og rydder opp i skrellevoksen. Med en vokspresser kan jeg kanskje få litt mer honning ut av voksen.

Etter at honningen er rent ut av sila kan voksen skrapes vekk med en spatel.

HMS

For å bære minst mulig bruker jeg traller til å flytte skattekassene rundt i slyngerommet. Først fra tørkeområde/lager, til skrelling og slynging, og så ut til kaldt lager. Spann står på en liten «tralle» med 4 hjul slik at det er lett å veksle mellom bøtter med siler under slyngingen. Når spannene er fulle trilles de til oppbevaring hvor de står laglig til for transport for levering til Honningcentralen.

Slynging er klissete arbeid. Jeg bruker forkle, og hvis en har langt hår bør det settes opp. Det er mat vi jobber med, og hygiene er derfor viktig. Hender, skrellegaffel og annet verktøy blir fort klissete av honningen. Ved å vaske hendene ofte unngår jeg å søle til traller, kasser, dørhåndtak og andre ting. Jeg rydder regelmessig underveis for å holde slyngerommet relativt rent og oversiktlig, og hvis jeg søler så prøver jeg å tørke det opp med en gang.

Ta gjerne små pauser innimellom i slyngingen. Det er fort gjort å få vondt i skulder og arm. Da kan det være en fordel å ta en pause, eller få hjelp til skrelling for å unngå betennelse i muskler. Det hjelper også å spre slyngingen over flere dager hvis en har mulighet til det.

Ved vasking av utstyr bruker jeg bare kaldt vann, honning vaskes lett vekk. Lunkent vann kan

brukes, men voksrester kan fort bli myk, og da blir det sittende fast.

Bier og andre insekter som kommer inn i slyngerommet samler seg som regel i vinduene. Jeg har en liten smule-støvsuger for å fange dem og slippe de ut. Insektene tar ingen skade av dette, de kommer ikke i kontakt med vifta i motoren. De flyr fint videre etter at de er satt frie, og som regel vil de gjerne inn igjen i slyngerommet.

Bytte dronning på ettersommeren

I september begynner som regel temperaturen å falle. Det er på tide å bli ferdig med innføring for vinteren, hvis du ikke allerede har gjort det. Blir det for kaldt så vil ikke biene trekke ned føret.

Samtidig med siste innføring er det et godt tidspunkt å bytte dronninger. På denne tiden av året blir nye dronninger mye lettere akseptert enn midt på sommeren. Det er ganske enkel oppskrift på dette: Fjern den gamle dronninga, sett ny paretdronning inn med bur, og sørg for at det tar et par dager før hun har spist seg ut av buret. For å hjelpe litt ekstra med aksept av påristede bier og dronning, kan en dusje biene med sukkervann med en vanlig dusjkanne for vann.

Rammene sorteres i kasser for smelt og ikke-smelt.

Hvor mange bifolk er bærekraftig i et område?

AV ROAR REE KIRKEVOLD,
FRILANSJOURNALIST

Har du stilt dette spørsmålet noen gang? Bærekraftig birøkt betyr at biene lever og har det bra over tid, men de skal ikke konkurrere med humler og andre ville biearter om matressursene. Fremover vil uttrykket «bærekraftig birøkt» være noe vi alle må ha et forhold til. Ute i verden, Danmark for eksempel, er det allerede en stor diskusjon mellom birøktmiljøet og naturvernere/-forvaltere.

Spørsmålet « hvor mange bifolk er bærekraftig i et område » er høyst relevant. Selv om vi vet at de

ville biene lider av menneskenes inngrep i naturen, som at vi bygger hus og veier, dyrker industrielt og lukker bekker og brønner, og vi kjører bil og holder på, så må også birøkten vår være «bærekraftig». Altså at den ikke påfører skade.

Hvor finnes det størst artsrikdom av planter og insekter i Norge? Det var da fælt så vanskelige spørsmål, tenker du kanskje. Jo, tre områder skiller seg ut, Oslo, Skiensområdet, Asker og Bærum.

Her er det kalkrik geologi og Oslogryta er fri for de sureste vindretningene og det er generelt varmt vær her. Derfor spirer det og gror som bare det.

Alt dette var tema da ByBi inviterte sine medlemmer til NINA for informasjon og diskusjon. ByBi har hatt et tett samarbeid med Bymiljøetaten i Oslo i mange år.

Flere bifolk

Samtidig blir det flere og flere bifolk i Oslo. Er det bærekraftig? Hvor mange bifolk tåler floraen og de ville biene som florerer både i blomstene og på rødlistene?

Oslo skal være Europas miljøhovedstad i 2019, og ByBi er en del av denne satsningen, eller utnevnelsen. Enda en grunn til å finne ut hvor biene egentlig flyr, hva de trekker på og om de er i veien for andre insekter.

Forskerne kommer

ByBi har i vesentlig grad bidratt til forskning på dette. De står for deler av finansieringen, de utfører mye av feltarbeidet (biedans og pollenfeller) og de har det brede nettverket som de spiller på. ByBi kommuniserer resultatene til Oslopublikumet slik at prosjektene får fundament.

I tillegg til ByBi, har Norsk institutt for naturforskning (NINA) bidratt vesentlig i Oslo. De har fått finansiert og gjennomført flere prosjekter som nettopp skal finne ut hvilke planter honningbiene besøker, hvordan de flyr (forskerne har filmet tusenvis av timer med biedans) og om det er noen konflikt mellom honningbier og ville bier.

ByBi er også en miljøorganisasjon. De gjør et stort arbeid i å finne ut hva biene trekker på. Særlig i sårbare områder.

Tre forsøk

I fjor ble det gjennomført tre feltforsøk. Det ene gikk på å samle inn insekter og registrere hvilke planter som fantes på flere steder i byen. I to døgn sto insektfellene ute og 1 200 insekter endte sine dager til forskningens tjeneste. Halvparten av alle kjente humlearter og en firedel av alle arter av ville bier ble funnet, hvorav flere rødlistede (truede) arter.

Det andre forsøket var å ta DNA-prøver av bienes pollenkorger. Dette for å finne ut hvilke planter de har besøkt. Her fant man et stort utvalg av plantearter, blant annet av røsslyng som ikke vokser i Oslo by. Dette forteller at i hvert fall speiderbiene kan fly temmelig langt.

Det tredje forsøket var å lese biedansen, og dermed beregne hvor biene flyr. Her fant man ut at omtrent 95 prosent av alle biene som danser for å få med seg andre arbeiderbier ut på jobb, holder seg innenfor en radius på én kilometer. Dessuten var det ikke noen dans som hadde til hensikt å få andre bier til å fly ut på øyene i Oslo-fjorden.

Selv om feltarbeidet er gjort, så gjenstår mye arbeid. Det er jo slik med mye forskning at jo

mer man oppdager, jo flere spørsmål dukker opp. Både NINA og ByBi håper å kunne fortsette dette arbeidet fremover. Et av målene er presist å kunne fastslå hvilke planter biene besøker rundt hver av bigårdene.

Ja, hva skal vi med det?

Jo, det kan blant annet føre til at vi kan fortelle honningkjøperne hva de spiser og litt om hva de kan forvente at det smaker. Dessuten vil birøkterne få betydelig økt kunnskap om hvor de bør plassere kubene sine, og hva de kan forvente å få av honning (hvilke typer, for mengden styres jo av andre ting som vær og klima). I tillegg håper man å få konkret kunnskap som enten slår fast at i enkelte områder er det en reell fare for at honningbier kan hindre de ville biene i å få nok mat, eller avkrefte dette.

For en ting er nok temmelig sikkert. Når du som birøker i fremtiden blir mer konfrontert med om du driver bærekraftig birøkt, så blir svaret «ja» litt for kort til at noen tror på deg.

I dette spørsmålet er det til syvende og sist bare én ting som gjelder. Konkrete fakta og kunnskap.

Derfor er NINAs og ByBis jobb i Oslo både viktig, banebrytende og nyttig.

Oppblåst konflikt som ikke er dokumentert

Daglig leder i ByBi, Ragna Ribe Jørgensen har engasjert seg sterkt i disse prosjektene.

– Mennesker gjør mye skade på naturen som er verre for ville bier enn eventuell konkurranse med honningbier, sier hun. Den «skaden» som honningbiene eventuelt gjør, er å beite ned noe av matfatet for enkelte ville bier i enkelte områder.

– Dette er ikke bevist i bylandskap. I Lundforskningen (Lund universitet i Malmø har funnet at honningbier og humler konkurrerer i oljevekster i Skåne) indikeres en konkurranse, men dette er monokulturer og irrelevant, sier Ribe Jørgensen.

– Jeg mener at frykten er blåst opp i altfor store dimensjoner, i hvert fall i Oslo. Her har vi ett bifolk per kvadratkilometer, mot 2,7 i Göteborg og 6,7 i Stockholm, sier hun og henviser til statistikk fra Sveriges Biodlares Riksförbund.

– Etter 2. verdenskrig forteller Norges Birøkterlags statistikker at det var 1 500 bifolk i Oslo, og nå har vi anslått det til 300. Tallet i dag er litt usikkert, men det er betydelig færre bifolk og antallet øker ikke raskt, så dette er absolutt under kontroll, sier hun.

– Det ByBi nå bidrar til er å finne fakta som gjør det unødvendig med å innføre føre-varprinsipper. Helst et tall på antall bifolk per kvadratkilometer som er bærekraftig.

Hun er skeptisk til at Oslo kommune etter hennes oppfatning er redde og ønsker forbud mot honningbier i sårbarhetssonene.

– Det mener jeg er u hensiktsmessig. Honningbier har stor kulturell påvirkning i det viktige arbeidet med å få oslofolk til å forstå og bidra til bevaring av naturen i nærmiljøet, avslutter hun.

Vi har trolig lykkes med en nær umulig oppgave

AV ROAR REE KIRKEVOLD,
FRILANSJOURNALIST

Helt siden 2010 har Agderfylkene slitt med et omfattende utbrudd av bakteriesykdommen Åpen yngelråte.

Det offentlige har brukt flere titalls millioner kroner på sanering, og birøkternes lidelser har vært enorme.

Tenk deg selv om du en dag skulle få en telefon. Du tar den, og plutselig har du fått beskjed om at biene dine er dødssyke, og må drepes umiddelbart. Alt utstyret du har må destrueres, og før du kan starte opp igjen, må du kunne dokumentere at alt biologisk materiale er borte.

På godt norsk betyr det; overalt på lageret og i slyngerommet ditt skal det gjøres så skinnende rent at du fysisk skal kunne slikke gulvet.

Det verste av alt: Det er du som skal gjøre all jobben.

Denne artikkelen handler om Karin Lillebostad. Det var hun som fikk i oppgave å ringe mange av de rundt 100 birøkterne med slike beskjeder fra 2010 til nå.

Hun vokste opp utenfor Molde og utdannet seg til veterinær. Etter noen år med klinisk veterinærpraksis, jobbet hun fra 2001 med veterinæroppgaver i det som den gang het Næringsmiddeltilsynet i Kristiansand, og fra 2004 i Mattilsynet. Med hennes bakgrunn, ville de ha henne til å jobbe med mat, men hun ville så gjerne jobbe mer med levende dyr. Da hun ble fast ansatt i 2007, fikk hun ønsket sitt oppfylt. Oppgaver: Fisk, vilt og bier.

Veterinær og seniorinspektør i Mattilsynet region Sør og Vest, avdeling Agder, Karin Lillebostad har fulgt saneringene på Sørlandet fra 2010 frem til i år. Hun har stor sympati for at dette har vært et fryktelig arbeid for birøkterne. Hun skryter av innsatsen fra birøktnæringen.

Karin hadde knapt sett en levende bie.
– Vi hadde litt om bier på veterinærhøgskolen, men ikke mye, smiler hun.

Utbruddet

Tre år etter smalt det på Sørlandet. Massivt utbrudd av åpen yngelrâte.

Aust-Agder var nær kaotisk. Voldsom smitte.

Vest-Agder hvor Karin jobbet, var mer sporadisk. Her kunne de følge smitteveiene til de åtte birøkterne som har sanert.

– Vi så at bier faktisk flyr (og sprer smitte) inntil tre kilometer, sier hun. Var noen smittet, så kunne vi sette en sirkel rundt på tre kilometer i radius. Innenfor der måtte alt sjekkes og fjernes. ALT, inkludert uregistrerte birøktere, forlatte kuber og svermer. Fant man mer smitte, måtte nye sirkler settes. Slik bygde de det opp.

Siden 2013 har Mattilsynet i Agderfylkene slått seg sammen, og Karin Lillebostad har etterhvert fått hovedansvaret for tilsyn med bihelsen i hele området.

Leve med det

Hvorfor dreper vi alle biene og destruerer alt utstyret, spurte mange. Svaret var enkelt og van-skelig. Dette er en helt annen bakterie enn for eksempel i Danmark. For selv om hele verden (bortsett fra Norge) har åpen yngelrâte, så har de ikke denne svært aggressive utgaven av den. Virulent heter det på fagspråket.

– I ettertid vil jeg si at det, tross alle lidelsene, har vært verdt det, hevder hun. Hadde vi ikke drept og destruert, kunne tapene blitt enorme likevel, og smitten kunne spredd seg til nye områder.

– Det var modig gjort av Mattilsynet sentralt å si «kjør på». Akkurat slike avgjørelser er litt typisk for Norge, sier hun. I verdenssammenheng har vi en enestående dyrehelse. Det skal vi være glade for, men det koster å opprettholde den.

Skryt av en bransje

Karin Lillebostad er ærlig imponert over birøk-bransjen.

– Alle har stilt opp og tatt prøver, sier hun. Uansett om de var enige eller ikke.

– Hos en kar forlangte vi at hele bygningen skulle rives. Han hadde bygd et flott slyngerom i en glissen gammel bygning som han aldri ville klart å gjøre helt smittefri.

– Vi har tatt prøver av skosålene til folk, forteller hun. Birøkterne har stilt opp på en helt utrolig bra måte.

Når smitteprøvene rauset på i 2010, så oppdaget Mattilsynet fort at de ikke hadde kontroll på hvor det var bier. Registeret var gammelt og mange som sto der, hadde sluttet med bier (og sluttet å puste) for mange år siden.

– Den innsatsen som birøkterne gjorde med å oppdatere og lete opp birøktere var rett og slett fantastisk, sier Lillebostad. Jeg har tenkt på det så mange ganger. De visste at jobben de måtte gjøre var fryktelig vond, men de gikk på. Mange var så glade i husdyrene sine, at de begynte å planlegge ny drift så fort det lot seg gjøre.

Folk flest

– Folk der ute, altså «folk flest», aner jo ikke hvilke viktige husdyr biene faktisk er, slår hun fast. Her forlangte vi at halvparten av husdyrene til en hel næring skulle drepes, og få løftet et øyebryn.

– Det må ha vært en fryktelig situasjon for birøkterne. Jeg var ofte så lei meg på deres vegne.

Tenk hvis vi hadde avlivet halvparten av alle kuene i et helt fylke? Det hadde blitt et ramaskrik av en annen verden.

– Finner vi salmonella og krever avliving av én grisebesetning, er det full mediedekning i alle kanaler. Biene var det få som skrev om, sier hun.

Dere hadde fortjent mer almen sympati, men dere skal vite at dere gjorde en helt fantastisk jobb.

Litt kjeft

– Klart jeg har fått litt kjeft innimellom. Jeg forstår at man må få ut frustrasjonen sin.

Så lenge ingen har gått på meg eller mine hensikter, har jeg taklet det fint. For det skal jeg si: Hadde det ikke vært for at birøktere er flotte folk som ville bidra uansett hvor mørkt det så ut, så hadde vi ikke klart dette.

– Suksessen ligger i at alle stilte opp, at vi fikk en komplett registrering og at dialogen med bransjen var helt fantastisk, sier hun.

– Dette var en nær umulig oppgave, men sammen har vi vist en hel verden at vi har klart det, smiler veterinær Karin Lillebostad i Mattilsynet.

Det kom en helt ny analysemetode også. Den skal vi omtale i en annen artikkel i høst.

Årets smitte fjernet

I fjor ble det bevilget midler til å analysere flere prøver for bakteriesykdommen Åpen yngelråte fra birøktere som har startet opp igjen.

Selv om bakterien teoretisk burde vært enkel å fjerne, har det i praksis vist seg vanskelig fordi den kan ligge skjult på de underligste steder. Slik smitte kalles «miljøsmitte».

Det godkjente desinfeksjonsmiddelet Virkon S virker ikke hvis ikke alt biologisk materiale først har blitt fjernet.

Du kan ha en tilsynelatende ren vegg som du desinfiserer med Virkon S. Er den ikke godt nok vasket før desinfeksjonen, vil du fortsatt kunne finne smitte der.

Absolutt alt må vaskes så grundig at det virkelig skinner. Alt som ikke lar seg vaske må destrueres.

Først når prøvene vi tar i ettertid er negative (uten smitte), får du lov å begynne med bier igjen.

For både i fjor og i år ble det funnet ett tilfelle av smitte.

– Jeg påstår at begge er miljøsmitte, sier Lillebostad. Årets tilfelle viser at bakteriene trolig har ligget passive i syv år. Det viser at karenstid trolig ikke nytter. Det er total destruksjon og fullstendig rengjøring som gir resultater.

Hun sier at årets smittetilfelle er under håndtering. Restriksjonene som ble pålagt andre birøktere rundt er nå opphevet.

– Det er alltid leit med nye funn, men dette var trolig flere år gammel miljøsmitte som var der tross gjentatte prøver. Da kan vi fortsatt si at vi har kontroll på spredningen, sier hun.

Tenk forebygging

Birøkterne i hele landet kan gjøre enkle grep for å redusere smittefaren både for åpen yngelråte (og den enda farligere lukkede yngelråten) pluss mange andre biesykdommer vesentlig.

Her er veterinær Karin Lillebostads viktigste råd for å unngå åpen yngelråte (og andre sykdommer):

Smitteveiene er mange. Bier som flyr er åpenbart. Smitten er overhengende innen en radius på tre kilometer. Svermer og forlatte bigårder smitter.

Bevisst flytting av bier.

Import er farlig.

Lillebostad slår fast at hvis du importerer bier og dermed tar med deg smitte inn i landet, er det du som faktisk har skylda for all lidelsen og utgiftene som du utsetter andre birøktere for.

– Importér ikke levende bier, råder hun. Rådet gjelder både bifolk og dronninger (samme regelverk).

Vi fant aldri smitekilden i Agderfylkene i 2010, sier hun. Kildene kan være flere, for eksempel levende bier, utstyr eller importert honning.

Hun sier at det nå er funnet til dels betydelig med yngelråtesmitte i importhonning (ikke farlig for mennesker på noen måte). Hvis bier eller humler får tilgang til slik honning kan det være gjort.

En åpent honningkrukke på frokostbordet ute kan være nok. Eller at du ikke likte honningen du kjøpte på ferie, og ga den til biene for moro skyld. Eller til humlebolet. Fryktelig farlig. ALL fremmed honning må behandles slik at den aldri kan komme i kontakt med norske insekter.

Besøk

Kjøp overtrekk av god kvalitet (eller bruk flere par utenpå hverandre) og husk skotrekk, sier Karin Lillebostad.

Bruk aldri eget utstyr i andres bifolk.

Lagsbigården

Flere og flere birøkterlag har egne lagsbigårder hvor birøkterne samles og hvor det er kurs/opplæring. Ofte kommer det folk fra et større

område til slike steder. Da er sykdomsforebygging særdeles viktig.

Registrering

Det er veldig viktig at du registrerer alle bigårdsplassene dine hos Mattilsynet slik at vi har et kart som viser hvor alle er plassert, hevder hun. For oss har kartet vært et kjempeviktig hjelpemiddel i forbindelse med bekjempelse av sykdom.

Alle birøktere plikter også å føre oversikt over alt kjøp og salg av bier, og over all flytting av bifolk mellom de ulike bigårdsplassene sine.

– Slike fortegnelser letter sporingen vesentlig ved sykdomsutbrudd, sier hun.

Ha det moro

– Folk skal ikke slutte å samarbeide eller ha det moro sammen, sier Lillebostad. Det er viktig. Men i birøkt som i de aller fleste andre næringer, må man redusere smittefaren. Selv der sykdom ikke har vært et problem, kan det likevel plutselig bli det.

Hovedregelen er enkel og klar: Ved besøk i andres bigård, bør du bruke engangsbeskyttelse (pass også på skotøyet). Ha alltid tilgjengelig engangsfrakk (for bruk utenpå bidrakten). Bruk

engangshansker, gjerne to par utenpå hverandre for at de skal bli tykkere.

– Engangsslør finnes ikke, men legg sløret i en løsning med enten klor eller Virkon S etter bruk, tipser hun.

Er du ofte hos samme kamerat, kan du jo ha en egen bidrakt der. Husk fortsatt skotøyet.

Ikke bland utstyr og redskap fra ulike bigårder, og sørg for at brukt utstyr som ikke er i bruk ikke er tilgjengelig for tilfeldige bier.

Når andre birøktere skal inn i ditt lager eller slyngerom, er det oftest nok å ta på skotrekk (eventuelt en engangsfrakk og annet avhengig av hva som skal gjøres der).

– Hadde jeg ikke bodd i et trangt byggefelt og uten mulighet til lagerbygning, så hadde jeg jammen vurdert om jeg skulle begynne med bier selv, avslutter veterinær Karin Lillebostad hos Mattilsynet.

Det er hun som har arbeidet med bier i Agder helt siden det massive utbruddet av åpen yngelrâte ble oppdaget i 2010.

– Dere birøktere er helt spesielle folk. Du verden hvor bra dere har samarbeidet på tross av de store påkjenningene som dere har måttet gå igjennom. Det burde folk flest visst mye mer om.

Steinar Bjellås måtte sanere for andre gang i 2016. En stor påkjenning.

Viktig strategi for birøktere

AV ROAR REE KIRKEVOLD,
FRILANSJOURNALIST

Stortinget påla i 2016 regjeringen å utarbeide en nasjonal strategi for pollinerende insekter. I sommer lanserte de Nasjonal pollinatorstrategi. Den er basert på dagens kunnskap om bier og andre pollinerende insekter og peker på hva som bidrar til å sikre levedyktige bestander. I hovedsak er det å sikre boplasser og tilgang på mat.

Spesialrådgiver i Landbruks- og matdepartementet, Guri Tveito har ledet prosjektet som hele åtte statsråder har signert. Den nasjonale pollinatorstrategien setter insektenes verdi både for landbruket og for miljøet på det politiske kartet for første gang i Norge. Alt fra å redusere giftbruken i landbruket, via aktiv bruk av pollinatorvennlige planter i parker, langs veier og kraftgater til et fokus på hva du selv planter i hagen din, er bidrag til å stoppe nedgangen av pollinerende insekter også i Norge.

For selv om vi ikke har så store problemer som i USA og store deler av Europa, så er også 30 prosent av våre 206 registrerte arter av bier og humler ført opp på Norsk rødliste for arter som er truet eller nær truet. Dette er et stort problem, fordi pollinerende insekter er helt avgjørende for økosystemet og matproduksjonen globalt og her i Norge.

Klima- og miljøminister Ola Elvestuen (V) og landbruks- og matminister Jon Georg Dale (FrP) lanserte den aller første nasjonale pollinatorstrategien på vegne av ni statsråder i sommer. Dette skjedde blant engasjerte elever ved Fjellstrand skole på Nesodden.

Den nasjonale pollinatorstrategien peker på tre innsatsområder for å sikre levedyktige bestander av villbier og andre pollinerende insekter slik at vi kan opprettholde pollineringen i matproduksjonen og naturlige økosystem, sier Guri Tveito til Birøkteren:

Økt kunnskap

Vi mangler mye kunnskap, også om de tiltakene vi allerede gjør. Er de effektive og er de tilstrekkelige? Vi trenger mer forskning og overvåking slik at vi kan basere den nasjonale innsatsen på fakta og ikke antagelser, sier hun. Vi må også kunne måle om tiltakene faktisk virker.

Dette gjelder også spørsmålet om våre honningbier kan fordrive ville bier sine leveområder.

Gode leveområder for insektene

Dette skjønner dere birøktere, sier hun. Det handler om tilgang på mat, men i motsetning til honningbiene som bor i kube, så må de ville pollinatorene også ha mulighet til å lage boplasser hvor de får være i fred.

Til syvende og sist handler den nasjonale pollinatorstrategien aller mest om arealforvaltning, påstår hun. Hvorfor har olje- og energiministeren signert en strategi om insekter? Jo, fordi de forvalter alle kraftgatene. Vegvesenet er viktige fordi veikantene våre er landets desidert lengste

blomsterbed og parker og kommunale områder betyr mye. Forsvarsministeren disponerer store områder i øvingsfelt og andre eiendommer og anlegg. Både Statsbygg, Avinor (flyplassene) og ikke minst kommunene er betydelige arealforvaltere. Hvis vi alle går sammen om å ha bevissthet omkring pollinering og biologisk mangfold, så skal vi komme langt, sier hun.

Formidling av kunnskapen

Formidling er det tredje innsatsområdet. En strategi får først effekt når vedkommende som

steller plantene i parken vet hva dette dreier seg om. Eller lokal kunnskap blant dem som bygger og vedlikeholder veinettet vårt.

– Kunnskapen må komme ut til de som gjør jobben i praksis. Derfor er formidling av fakta grunnlaget for å endre holdningene, minner hun om.

– Alle som forvalter et areal kan bidra, sa landbruks- og matminister Jon Georg Dale (FrP) til Birøkteren på lanseringen på Nesodden i sommer. Han ønsker en koordinert nasjonal innsats for de pollinerende insektene.

Landbruket er en selvfølgelig aktør. Selv om vi ikke har storskala industrilandbruk i Norge slik de har mange andre steder i verden, er det viktig å ha fokus på bruk av gift, vekstskifte og randsoner. Også skogbruket er viktige her. Både når det gjelder vern og drift.

Det er det lange tidsperspektivet som gjelder i denne strategien.

Miljødirektoratet skal lede et samarbeidsforum for alle relevante aktører, sa Klima og miljøminister Ola Elvestuen (V) som også var på lanseringen i sommer. Dette skal stimulere til økt samarbeid og konkret oppfølging av strategien. Alle aktørene skal delta i et pollinatorforum som skal gi innspill til en tiltaksplan som kommer i 2019. Tiltaksplanen skal samle konkrete tiltak som skal iverksettes i alle sektorer.

Kritikk

Umiddelbart fikk den nasjonale pollinatorstrategien kass kritikk fra blant annet Sabima (en paraplyorganisasjon for ti biologiforeninger i Norge). Flere verneinteresser vil heller la være å bygge veien enn å plante sirlige blomster på veiskulderen.

– Våre humler og andre ville bier vil fortsatt gå en usikker tid i møte. Pollinatorstrategien som ble lagt fram av regjeringen i sommer, er blottet for tydelige mål og konkrete tiltak, sier generalsekretær i Sabima, Christian Steel i en pressemelding.

Konflikt?

Det er forståelig at Sabima er utålmodige, men de er neppe uenige i den målsettingen regjeringen har satt, eller i den innsatsen som allerede gjøres rundt i landet. For eksempel i Moss, hvor kommunen har laget en egen humleplan. Det vil alltid kunne oppstå konflikt når ulike interesser skal ivaretas på det samme arealet. Det er derfor fakta er så viktig her, sier hun. Se bare på hva de har gjort i Oslo. Der

Spesialrådgiver i Landbruks- og matdepartementet, Guri Tveito har ledet prosjektet som hele åtte statsråder har signert.

har de laget sårbarhetssoner hvor de ikke anbefaler å plassere ut bikuber. Sonene er basert på kunnskap om hvor det mest sårbare naturmangfoldet finnes. Vi trenger likevel mer lokalkunnskap om hvor det kan oppstå reell konkurranse om maten, slik at vi kan produsere honning samtidig som vi tar vare på naturmangfoldet. Og kommunen må dele denne kunnskapen med birøkterlagene.

ByBI i Oslo har bidratt mye i denne sammenhengen. De informerer sine medlemmer om sårbarhetssonene gjennom kurs og veiledning.

Spørsmålet om honningbiene er til fare for de ville biene kommer til å bli et viktig tema for norske birøktere fremover. Det står mange tusen bifolk i områder med mange arter av ville bier.

Både biolog Guri Tveito og minister Jon Georg Dale sier til Birøkteren at birøkt er svært positivt. Både fordi biene pollinerer, produserer norsk honning og fordi de setter pollinering og biologisk mangfold på agendaen.

Vi har utarbeidet en nasjonal pollinatorstrategi for å få forskning, offentlig innsats og privat engasjement til å henge sammen og trekke i samme retning, sier Tveito.

Monokulturene i landbruket er problematiske, sier Dale. Dere birøktere har mye kunnskap og bidrar med helt nødvendig pollinering. Aktive birøktere er opptatt av disse tingene, og vi tror dere kan nyte godt av den oppmerksomheten som denne strategien og den kommende tiltaksplanen gir.

Til deg som birøkter: Søk opp Nasjonal pollinatorstrategi og les den.

Dette prosjektet bør du være med på

Foto: Bjørn Dahle

Hjelp oss å samle inn informasjon slik at vi kan finne ut hvor mye varroa det kan være i bifolkene før de tar skade av det.

AV BJØRN DAHLE,
SENIORRÅDGIVER

Hvor mange varroamidd kan vi ha i bifolkene før det oppstår negative effekter på dem? Verden rundt stiller birøkterne seg dette spørsmålet. Denne verdien, oftest målt som antall varroamidd/100 bier og kalt infestingsgrad kan påvirkes av flere forhold, bl.a. er forekomst av ulike virus svært avgjørende. I motsetning til varroamengden som enkelt kan måles av birøkteren selv må virusmengden måles ved laboratorieanalyser.

Citizen Science Investigation (CSI)

Økonomisk terskelverdi er den infestingsgraden du kan ha i bifolket uten at det oppstår skade på dem som går på bekostning av honningproduksjon og overvintringsevne. I nettverket COLOSS starter vi nå opp et prosjekt hvor vi ønsker å tallfeste den økonomiske terskelverdien for varroainfestering. Til dette trenger vi hjelp fra deg som birøkter og prosjektet er lagt opp som de fleste andre citizen science investigation prosjekt. Mange deltakere bidrar med en begrenset mengde data som til sammen utgjør en langt større datamengde enn det forskere alene har mulighet til å samle inn.

Gjennom prosjektet vil vi få bedre kunnskap om hvilke terskelnivå av varroamidd som bør utløse en varroabekjempelse, og dette er et viktig ledd i å implementere et behovsprøvd behandlingskonsept mot varroa.

Hvilke data skal samles inn?

For å være med må du ha minimum 10 bifolk i bigården og du må samle inn data i 2 fulle sesonger med oppstart våren 2019.

Obligatorisk informasjon:

- Navn og e-post.
- GPS posisjon til bigården.
- Birase (hvis kjent).
- Infestingsgrad av varroa på voksne bier i en av månedene juni, juli, august september eller oktober.
- Enkel måling av bistyrke høst og påfølgende vår, samt angivelse av bifolket som svakt, middels sterkt eller sterkt.
- Naturlig nedfall av varroamidd over 2 uker om våren (start når selja begynner å blomstre).
- Opplysninger om hvorvidt bifolkene varroabehandles og hvilken behandling som i så fall er brukt.
- Informasjon om bifolkene har svermet om sommeren.
- Registrering av vintertap (ca dato for tap og sannsynlig tapsårsak) Erstatt tapte bifolk med nye bifolk.

Metoder

Bistyrke angis som antall tavler hvor biene dekker mer enn 75% av arealet sett ovenfra (uten løfting av tavler).

Yngelmengde angis som antall tavler hvor yngel dekker minst 25% av arealet.

Infestingsgrad av varroa måles ved melisvask av voksne arbeiderbier (nødvendig utstyr fås av Norges Birøkterlag).

Naturlig nedfall av varroamidd måles ved å sette inn diagnosebrett i bunnbrettet og telle nedfall av varroamidd etter to uker.

Registreringene legges direkte inn i et online google regneark

Ta kontakt med Bjørn Dahle i Norges Birøkterlag (bjorn@norbi.no) hvis du ønsker delta og ønsker mer informasjon om prosjektet.

Sukkeravgift 2018

Det er også i år mulig å søke om tilskudd til sukkeravgiften på nett.

Vi oppfordrer alle til å bruke denne muligheten pga at dette er mindre arbeidskrevende for de tillitsvalgte i laget og Norges Birøkerlags sekretariat.

Veiledning for hvordan du søker om sukkeravgift på nett ligger på hjemmesiden vår www.norbi.no på innloggingssiden for "Min Side".

Lokallagene skal fortsatt godkjenne sukkersøknadene slik som før. Veiledningen for lokallagene ligger også på innloggingssiden for "Min Side". Lokallagene bes om selv å legge inn de søknadene de mottar på papir og sende ett eksemplar av papirsøknadene til Norges Birøkerlags sekretariat. Hvis ingen i lagets styre er på nett skal ett eksemplar av papirsøknadene sendes Norges Birøkerlags sekretariat.

Tilskuddet for sukkeravgiften gjelder alle birøktere med mer enn 5 innvintrede bifolk (6 bifolk eller mer) – også de som ikke er medlemmer i lokallaget. Lokallaget plikter også å ta imot og attestere søknader fra birøktere som ikke er medlemmer.

Tilskuddet regnes ut på grunnlag av satsen for sukkeravgift pr 1. september, antall innvintrede bifolk (to- eller tre-dronning-kuber regnes som ett bifolk) og antall kilo forbruk av sukker.

Tilskuddet i 2018 er på kr 7,93 pr kilo.

Tilskuddet ytes selvsagt bare for de kvanta sukker som virkelig er brukt, men med en øvre grense på 25 kg pr bikuber som finnes i Aust- og Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, Nordland, Troms og Finnmark. For bikuber i de andre fylkene i landet er grensen på 20 kg.

Oppgi det virkelige forbruk av sukker til bifôr, enten det er mer eller mindre enn de oppgitte kvanta. For å lette det videre beregningsarbeidet, ber vi imidlertid om at det oppgitte sukkerforbruk forhøyes til nærmeste hele kilo.

Den enkelte søker legger inn de nødvendige opplysningene på "Min side" under Norges Birøkerlag hjemmeside innen 15. oktober d.å.

De som ikke har muligheter til å benytte internett sender søknaden i 2 eksemplarer til det lokale birøkerlag innen 15. oktober d.å.

Er du usikker på adressen du skal sende søknaden til, kan du finne denne på www.norbi.no, under Fylkes-/lokallag, eller ring Norges Birøkerlag 63 94 20 80.

Dersom søkeren er bosatt i den del av landet der grensen er 20 kg, og har bier i den del av landet som har øvre grense på 25 kg, eller omvendt, så sendes søknaden til det lokallaget der kubene står. Dette kan også gjøres elektronisk, ta kontakt med Norges Birøkerlags sekretariat for hjelp.

Ordningen med tilskudd for sukkeravgiften til birøktere er basert på et tillitsforhold. Den er lagt opp så enkelt som mulig slik at en bl.a. ikke trenger å forelegge kvittering på det sukkeret en søker om tilskudd for. Vi minner om at de som har brukt invertert ferdigfôr, slik som "Api-Invert" fra Tyskland eller "Bifôr" fra Sverige ikke kan søke om tilskudd til dette sukkeret. Dette er et sukker som ikke er avgiftsbelagt.

Vi ber om at alle medvirker til at vi får tilsendt korrekte oppgaver innen fristens utløp. Søknader som innkommer etter fristens utløp kan dessverre ikke behandles.

For at utbetalingene skal være så billige som mulige vil vi be om at kontonummer på søker oppgis. (Kontonummer som står på andre navn enn søkerens, MÅ ikke brukes.) Direkteutbetalinger pga manglende kontonummer påfører Norges Birøkerlag unødige utgifter.

Det trekkes et administrasjonsgebyr på kr 40,00 pr søknad for å dekke utgifter.

Etter at søknadene er behandlet blir de oversendt Skatteetaten som så overfører det samlede tilskuddsbeløp til Norges Birøkerlag for utbetaling. Denne overføringen pleier å skje i månedskifte januar/februar neste år.

Spørreundersøkelse

Husk også å svar på spørreundersøkelsen på nett på Min side på www.norbi.no. Resultatet fra denne bruker organisasjonen aktivt i sitt arbeid bl.a. som grunnlag i forhandlinger med myndigheter for å ivareta birøktens interesser.

Søknad om tilskudd for avgift på sukker til bifôr i 2018

Søk helst på internett.

Søker du på internett brukes ikke dette skjemaet (se orientering side 255).

Les orienteringen før du fyller ut skjemaet!

Søkeren søker på internett eller sender skjemaet i to eksemplar til lokallaget innen

15. oktober 2018.

Begge søknadene må fylles ut likt. **SKRIV TYDELIG!**

Lokallagets navn:.....

Medlemsnummer (se baksiden av «Birøkteren»)

Navn:

Adresse:.....

Postnr.: Poststed:

Norges Birøkterlag vil spare unødvendige utgifter dersom kontonummer oppgis.

Oppgi søkers kontonummer, ikke kontonummer som står på andres navn.

Pengene ønskes overført konto:

Selv om du oppgav banknummer i fjor, må det oppgis på nytt i år. (Kontonummeret består av 11 siffer).

Jeg har denne høsten innvintret bifolk.

(To- eller tre- dronningkuber regnes som ett bifolk)

Jeg søker med dette om tilskudd for avgift på sukker til bifôr i 2018.

Sukkerforbruket (ikke invertert fôr) til vår-,
sommer- og høstfôring i min bigård i 2018 har vært totalt: kg.

Jeg er innforstått med at det ikke kan søkes om sukkeravgift ved bruk av ferdig invertert for
(Bifôr, Api-Invert, o.l.). Jeg erklærer at de gitte opplysninger er riktige.

Dato: Sted

Underskrift:.....

Beskjed til lokallaget:

Første eksemplar videresendes Norges Birøkterlag.

Andre eksemplar beholdes i lokallaget (som sikkerhet).

Godkjent dato:.....

Underskrift

fra laget:

Søknad om tilskudd for avgift på sukker til bifôr i 2018

Søk helst på internett.

Søker du på internett brukes ikke dette skjemaet (se orientering side 255).

Les orienteringen før du fyller ut skjemaet!

Søkeren søker på internett eller sender skjemaet i to eksemplar til lokallaget innen

15. oktober 2018.

Begge søknadene må fylles ut likt. **SKRIV TYDELIG!**

Lokallagets navn:.....

Medlemsnummer (se baksiden av «Birøkteren»)

Navn:

Adresse:.....

Postnr.: Poststed:

Norges Birøkterlag vil spare unødvendige utgifter dersom kontonummer oppgis.

Oppgi søkers kontonummer, ikke kontonummer som står på andres navn.

Pengene ønskes overført konto:

Selv om du oppgav banknummer i fjor, må det oppgis på nytt i år. (Kontonummeret består av 11 siffer).

Jeg har denne høsten innvintret bifolk.

(To- eller tre- dronningkuber regnes som ett bifolk)

Jeg søker med dette om tilskudd for avgift på sukker til bifôr i 2018.

Sukkerforbruket (ikke invertert fôr) til vår-,
sommer- og høstfôring i min bigård i 2018 har vært totalt: kg.

Jeg er innforstått med at det ikke kan søkes om sukkeravgift ved bruk av ferdig invertert for
(Bifôr, Api-Invert, o.l.). Jeg erklærer at de gitte opplysninger er riktige.

Dato: Sted

Underskrift:.....

Beskjed til lokallaget:

Første eksemplar videresendes Norges Birøkterlag.

Andre eksemplar beholdes i lokallaget (som sikkerhet).

Godkjent dato:.....

Underskrift

fra laget:

Api-Bioxal

DET GODKJENTE OKSALSYREPRODUKTET
MOT VARROA

KVALITETSSIKRET
for bier, biprodukter og
forbrukere

OPTIMAL KONSENTRASJON
for maksimal effekt (>96%)
og utmerket toleranse

BEHANDLINGSMETODE:
VINTER (lite eller ikke yngel)
VÅR (svermer og skaksvermer)
SOMMER (blokkert egglegging)

2 BRUKSMETODER

Drypping

Fordamping

Tilliten til en godkjent behandling

Api-Bioxal

35g pose
for 10 bifolk*

175g pose
for 50 bifolk*

350g pose
for 100 bifolk*

*Forutsatt drypping av 10 rammer med bier

ALVEIS

Alveis by Chemicals Laif s.p.a.

Chemicals Laif S.p.A. - Italy - Tel. +39 049 626281 - Fax +39 049 628501 - info@chemicalslaif.it - www.chemicalslaif.it

Sommervarmen bra for villbiene?

AV ROAR REE KIRKEVOLD,
FRILANSJOURNALIST

Våren kom som et skudd etter den snørike og kalde vinteren. Plutselig var det sommervær, og både våren og sommeren ble den tørreste og varmeste som noen gang er målt over store deler av landet.

Hvilke konsekvenser får en slik «sydensommer» for de ville bieartene våre?

Når omtrent 60 av våre 208 registrerte villbiearter er på rødlisten (vurdert som truet i ulik grad), har klimaet mye å si for livet videre. Hva skjer når de artene som vanligvis blomstrer i juni, allerede er avblomstret i mai?

Nettstedet forskning.no har drøftet dette spørsmålet på sine pixler.

Flere bier i varmen?

Insektene utvikler og formerer seg raskt når det er varmt. En sommer slik vi har hatt i år vil gi mange bier som raskt blir voksne og kjønnsmodne. Enkelte arter kan til og med rekke å bli «besteforeldre» når været er med dem.

Nedsiden er at flere av bieartene er avhengige av pollen og nektar fra én eller noen få spesielle plantarter. Varmen kan få blomstringstidspunktene til å forskyve seg i forhold til villbienes livsløp. Det kan bety trøbbel.

Det sosiale livet

Som vi vet er honningbiene våre sosiale insekter. De lever i store samfunn hvor de deler på oppgavene. I Norge lever de aller fleste andre bieartene som solitære arter, altså at dronningen overvintrer alene, og starter sesongen med å lage reir, legge egg og samle mat (pollen og nektar) til avkommene hennes. Ifølge forskning.no kan enkelte villbiearter få inntil 30 avkom i sin levetid.

Men en av våre villbiearter, skogbåndbie (*Halicтус rubicundus*) kan faktisk være både sosial og enslig. Livsformen henger sammen med klimaet.

Etter den rekordhete og tørre sommeren, kan vi høste ny kunnskap om humler og andre ville bier.

I sydligere strøk lever skogbåndbiene i samfunn, men her hos oss lever de alene. Man har testet dette ved å flytte skogbåndbier som lever sosialt til kaldere klima. Da endrer de livsform.

Teoretisk kan en varm vår og lang sommer kunne påvirke skogbåndbien til å få en sosial oppførsel også her hos oss, noe som ellers ikke er vanlig.

Fordelene ved å leve i kolonier er flere: Lettere innsamling av mat, flere til å dele på arbeidsoppgavene og til å beskytte kolonien mot inntrengere.

På den andre siden kan det være svært ressurskrevende å mette så mange munn. Kanskje er det derfor biene vanligvis er enslige i et kjølig klima.

Flere bier neste år

På tross av trøbbel med å finne nok av spesifikke matblomster, tror forskning.no at mange biearter får et knallår. Da ligger det an til et stort antall villbier i 2019.

Likevel: En knusktørr sommer er ikke bra for mattilgangen til verken bier, dyr eller oss mennesker.

Det har vært mange nyttige påminnelser og ny læring denne sommeren.

Nytt birøktmuseum i Vestfold

Helene Pedersen og Arne Kristensen har all grunn til å være fornøyd med det nye birøktmuseet på Stokke bygdetun i Vestfold. Jorunn og Øyvind Bjerkely var ikke tilstede da bildet ble tatt. Har du noe gammelt som burde fått heder og verdighet, så si ifra.

AV ROAR REE KIRKEVOLD,
FRILANSJOURNALIST

På Hagens Dag i Stokke Bygdetun i Bokemoa (verdens nordligste bøkeskog) åpnet fire skikkelige birøktentusiaster et helt nytt birøktmuseum i sommer.

Hobbybirøkter og pensjonert skolelærer Arne Kristensen har vært prosjektleder. Det første han samlet var Helene Pedersen (hun og nå avdøde ektemann Gunnar har preget vestfoldbirøkten i en årrekke) og Jorunn og Øyvind Bjerkely, som også var Honningcentralens videreforhandlere og kjente personer i flere tiår.

- Gunnar og jeg kjøpte opp ganske mange bigårder rett og slett for å få ryddet opp, forteller Helene Pedersen. Ofte ble det med noe gammelt utstyr som vi tok vare på for moro skyld. Nå har vi tatt med noe av det hit til bygdetunet for det er viktig å få vist det frem for nye generasjoner.

Øivind Bjerkely sier til Birøkteren at de tenker helt likt som Helene. Også de har kjøpt opp mye utstyr fra birøktere som skulle slutte.

- Jeg er en samler, forteller Øivind. «Fåkke kasta noe. Bare spør Jorunn».

På birøktmuseet kan du se gamle slynger, droningavlerutstyr og en flott komplett Youngkube

fra 1880-årene. Den har stått på en låve i Stokke i aldri så lang tid.

Det var Arne som med håndskrevet manus åpnet birøktmuseet klokken tolv på Hagens Dag. De fremmøtte (som var en god gjeng folk), fikk høre hvor viktige biene er for å få pollenet over på arret og de livgivende frøene til å gro.

- Museet her har spennende ting både for «vanlige folk» og for birøktere og spesielt interesserte, sier han.

På åpningsdagen hadde han med seg en observasjonskube, og det var en stri strøm av folk for å se levende bier på virkelig nært hold.

- Så fort vi begynner å snakke med folk, så kommer spørsmålene, forteller han. Jeg har brukt to timer på alle klassene og -trinnene på Vennerød skole også. De sitter som tente lys når vi snakker om hvordan biene har det der inne i kubene og ute i blomstene.

Særlig stor interesse er det når det blir snakk om dronningen som legger opptil 2 000 egg i døgnet.

Har du noen kuriøse ting fra gammel birøkt, som du kunne tenke deg at 10. - 13.000 mennesker kunne se hvert år, så ta kontakt med en av disse entusiastiske birøkterne.

Men slynger har vi nok av allerede, smiler de alle fire.

Refraktometer til nytte og besvær

AV ROAR REE KIRKEVOLD,
FRILANSJOURNALIST

Refraktometer er et redskap som ved hjelp av å måle lysbrytningen i en væske, kan avklare hvor mye av væsken som er vann. Dette er veldig viktig i forhold til om honningen din er tørr nok til at du kan slynge den, eller om du må tørke den mer. Etter at du har slynget honningen, er det i praksis lite du kan gjøre med vannprosenten.

Besværet med refraktometeret er at det opereres med flere ulike skaleringer.

De to absolutt mest brukte er Brix (brytningsindex) som Honningcentralen bruker når de måler honningen din. Det er også denne Brix-skalaen som brukes i honningforskriften og som derfor er den skalaen Norges Birøkterlag anbefaler at blir brukt for å skape minst forvirring i forhold til de krav som stilles i forskriften.

Den andre skalaen kalles honningskalaen, og den oppgir resultatet i prosent.

Mellom de to skalaene er det forskjeller. Rundt regnet på 1,5 prosent. Et eksempel: Du måler honningen din til Brix 80. Da er den omtrentlige tørrstoffandelen 80 prosent, altså er (100 minus 80) 20 prosent vann.

Måler du samme honning med et refraktometer som måler prosent, så vil du lese av en prosent på omtrent 18,5. Altså at honningen har 18,5 prosent vann. Vi skal komme tilbake til dette i vinter, men nå vil vi kun si at du må passe på hvilken skala du måler etter. Litt som hvis du kjører en

amerikansk bil hvor speedometeret oppgir farten i miles per time. Du er i Norge og ser at fartsgrensen er 60 (underforstått 60 kilometer per time). Du kjører i 60, men etter speedometeret ditt som viser miles per time. Du synes nok at det går litt fort i forhold til omgivelsene, og det er riktig for 60 miles per time tilsvarer 96,56 kilometer per time. Det sier seg selv at du får bot der politiet snakker om kilometer, mens du måler miles.

Så sjekk hvilken skala refraktometeret ditt måler, og husk at det er Brix som Honningcentralen bruker ved honningkjøp.

Enkelte refraktometer forutsetter at det som måles holder 20 grader C, mens andre kompenserer automatisk for andre temperaturer enn dette. Sjekk det også.

Slik tar du vare på refraktometeret

Når du kjøper et refraktometer, skal det være kalibrert (riktig innstilt). Sjekk gjerne verdiene mot kollegaers refraktometer, men unngå kalibrering hvis ikke noen har fliket med det.

Refraktometere er ømfintlige og skal ikke slenge rundt.

De tåler ikke store temperatursvingninger og skal derfor aldri ligge i vinduskarmen i slyngerommet (eller andre vinduskarmer)

Prismet må vaskes skikkelig og tørkes. Syren i honningen kan etse glasset. Tørk med stoff som garantert ikke riper glasset.

Du MÅ ikke kjøpe dronning

Det er fullt mulig å lage dine egne dronninger. Planlegg i vinter og gjør det til sommeren.

AV ROAR REE KIRKEVOLD,
FRILANSJOURNALIST

Kurt Birkeland i Arendal har drevet med bier siden 2010. Han reagerer på vår artikkel om å produsere avleggere (Birøkteren nr 7/8 side 220).

I den artikkelen advarte vi mot å sette inn en eggtafle i avleggeren slik at biene selv fikset sin

nye dronning. Spesielt reagerer han på påstanden om at en slik avlegger ikke blir klar for vinteren.

«Hvorfor du ikke skal gjøre dette (la biene trekke ut en dronning fra et egg på en tavle som du setter inn -Red.anmerk.), er at det tar 16 dager før dronningen kryper, og totalt mer enn 21 dager før hun selv legger sitt første egg. Det går for

sakte. Du rekker det ikke før høsten, så glem det», skrev vi i bladet som kom ut 1. juli.

– En avlegger som lager en egen dronning kan bli minst like sterk ved innvintring som en avlegger med tilsatt paret dronning, skriver Birkeland til oss. Lager man avleggeren i slutten av mai vil den med stor sannsynlighet ha en paret eggleggende dronning i slutten av juni.

De fleste sesonger er det vanskelig å få fatt i en paret dronning tidligere enn det. Dronningen som avleggeren har laget selv kommer da minst like raskt i gang med eggleggingen som en paret dronning. Man kan godt også lage avleggeren senere, men da må du gi den flere yngeltavler (lage den sterkere) fra begynnelsen. Ved å passe på at dronningen som kryper, kommer fra «riktig

tavle», det vil si en tavle fra en kube med god dronning, kan man få meget gode og sterke bifolk på denne måten.

Han skriver videre: I avsnittet om paret dronning står det at «slike avleggere også kan gi en god del honning på lyngtrekket». Det er riktig, men det gjelder selvsagt også avleggere som har laget egen dronning eller får tilført en uparet dronning på et tidlig tidspunkt.

– Å lage avleggere som på en styrt måte lager sin egen dronning er en enkel metode for å skaffe seg dronninger. For nybegynnere som ennå ikke har lært seg dronningavl er dette er en helt kurant måte å øke antall bifolk på, sier Kurt Birkeland. Jeg synes derfor det er trist at Birøkteren omtaler denne metoden på en så nedsettende måte.

Oppskrift på avlegger med egen dronning

Kurt Birkeland mener at det klart går an å la avleggeren selv trekke ut dronninger, hvis du har tilgang til egg fra gode bier pluss at du kan pare i områder med stor andel av bier av samme art som dine.

– Det beste er selvfølgelig å lære seg dronningavl, avle fra gode dronninger og å få dronningene paret på en parestasjon for den aktuelle rasen. Men har man ikke kommet så langt i «birøkterkarrieren» er det også andre måter å gjøre det på, sier Birkeland.

– Før jeg lærte meg dronningavl for tre fire år siden, økte jeg kubetallet betydelig ved å lage avleggere som laget sin egen dronning, eller fikk tilsatt en uparet dronning fra en profesjonell dronningavl. Resultatet har i begge tilfeller vært bra både når det gjelder gemytt og honningutbytte, sier Birkeland.

– Av de uparede dronningene kom rundt to av tre i produksjon. Tatt i betraktning at prisen på en uparet dronning er ca en kvart av hva en paret dronning koster, kan dette være et godt alternativ.

Avleggeren lager han på omtrent samme måte uavhengig av om den skal få tilført en dronning, en krypeferdig dronningcelle eller den skal få lov å lage sin egen dronning.

Mot slutten av mai er de aller sterkeste bifol-

kene klare for kasse nummer tre (Arendal). Da plukker han ut et par yngeltavler fra disse og setter dem i en egen kasse som avlegger (to eller tre yngeltavler sammen).

Sett inn en førtavle (sukker eller honning) pluss en tavle med pollen og en tomtavle. Skal avleggeren lage sin egen dronning setter han inn ei tavle med nyklekte egg fra et bifolk som har en spesielt god dronning. Denne tavlen merkes spesielt på topplisten. Sett avleggeren på en egen plass som en vanlig kube og vent i omtrent en uke.

Da åpner du avleggeren og sjekker alle yngeltavlene. Her finner du diverse påbegynte dronningceller. Skjær bort alle unntatt den fineste av dem som finnes på den merkede tavlen. Dette skal bli din nye dronning.

– La kuben stå i fred, unntatt når du sjekker at de har fôr nok. Normalt er den nye dronningen i egglegging i månedsskiftet juni/juli, sier Kurt Birkeland. Jo tidligere dronningen blir paret jo bedre, men Birkeland har også gode erfaringer med dronninger paret tidlig i lyngtrekket.

– Dette er en rimelig måte å fornye og øke antall bifolk på, før man selv lærer seg å produsere dronninger, sier han. Som nybegynner er det mye man skal kjøpe inn, så utnytt de gode dronningene i hvert fall en generasjon til, er Kurt Birkelands råd.

Litt av en birøkter

AV ROAR REE KIRKEVOLD,
FRILANSJOURNALIST

Det er mandagskveld og 22. juli i Notodden. Bluesbyen med tung industri og et stort rånemiljø. Ungdommene glir opp og ned hovedgatene. En av dem er 18-åringen Anund Helgesen fra byen.

For temmelig nøyaktig én måned siden fikk han den etterlengtede lappen for tung motorsykkel.

Store deler av Anunds slekt jobbet på Tinfos Jernverk. Anund også. Han var lærling som maskinarbeider.

– Rånemiljøet liker ikke høy hastighet, forteller han. Du skal cruise. Være sammen med alle dem du kjenner.

Anund hadde akkurat gearet ned sykkelen sin, en Suzuki GSX400. Foran lå en Ford Granada.

På merkelig vis og ganske fort tok Granadaen en uventet u-sving.

Anund traff bilen sideveis litt bak bakkedøra. Han svedde over og traff asfalten med høyresiden først. Ikke noe blod, ingen brudd, bare smerter.

Det ble mye oppstyr. Folk strømmet til og blålysene blafret i butikkvinduene.

Allerede tirsdag samme uke ble Anund utskrevet fra sykehuset. Nervene i høyre arm hadde blitt revet av i møte med asfalten. Legene vurderte hva de skulle gjøre med den blåaktige armen som hadde visnet helt. Løsningen var brutal men praktisk. Amputasjon et lite stykke nedenfor albuen.

Dagen etter at han kom hjem, tutet det i gården. To kamerater skulle på leirduebanen for å øve til den kommende jakta.

– De stilte egentlig ikke noe spørsmål om jeg ville bli med, sier Anund. De bare slo fast at det var en måned til jaktstart og alle trang trening. Særlig han som plutselig skulle skyte med én arm.

– Jeg hadde tenkt å gi opp jakt og alt, sier han, men kameratenes beslutsomhet fikk han til å ta med hagla og bli med.

Enda et vendepunkt i den unge guttens liv. Samme dag, to dager etter ulykken skjøt han ned 12 av 25 leirduer, og hvert år siden har han tatt skyteprøven på første forsøk. 350 timers fiske etter gjedde og ørret, skrijving av pensumbok til Jegerprøven og ... listen over aktiviteter i tillegg til full stilling som lærer på videregående og delt omsorg for lille, gode Sveinung som i en alder av to allerede har eget hønsehus på småbruket og som daglig plukker (og knuser noen) egg.

For syv år siden fikk Anund mast seg til nybegynnerkurs i birøkt i Notodden Birøkterlag. Interessen for bier har ligget i bakhodet siden sommerjobbene på småbruket med sau og bier i Jondalen som han kjørte moped til før damer, skolegang og lærlingekontrakt tok ham.

Anund er en av de mest aktive i å administrere Facebooksiden «Ferske Birøktere» som har blitt et viktig møtepunkt for 4.500 birøktinteresserte. Vi kommer tilbake til det i en annen artikkel.

Anund har klare meninger, men påstår ikke noe før han har prøvd.

– Jeg leste alt av bøker og så alle filmene om birøkt på Youtube, forteller han. Du vet hvordan det er når man virkelig går inn for noe. Året etter at jeg begynte, ville jeg gå dronningavlskurs. Det hadde de ikke i laget, så vi fikk rigget det til selv.

Han forteller om den store aktiviteten i Notodden Birøkterlag nå. 59 medlemmer og omtrent 1.000 bifolk i Notodden kommune.

Anund er sekretær og broren Helge er leder.

Anund sitter også i materialnemnda i Honningcentralen.

– Her kan jeg virkelig si at vi jobber godt, sier han. Alle innspill blir skikkelig behandlet. Riktig utstyr er viktig.

Anund er opptatt å klare seg selv. Greit at han mangler deler av en arm. Det kan langt på vei kompenseres med stubben som er igjen og med venstrehånda, men det viktigste sitter i hodet.

– Jeg hater å måtte gi opp, forteller han. Derfor går jeg på og finner løsninger underveis.

Jo, som femtiåring har jeg forstått at jeg må be om hjelp innimellom, men det er så mye som kan løses ved å bruke litt ekstra tid.

For tid er en mye større faktor enn travle folk tror.

– Bruk tid, så lærer du fort, oppfordrer han. Finn løsninger der og da.

Med én arm, klarer du fint å stelle bier, lage dronninger og bære kasser.

– Jeg har ofte med meg folk i bigården. Primært ikke for å få hjelp, men for å dele tanker og ideer og for at vi skal utvikle oss. Birøktere er for lite sammen, og vi lager for få avleggere. Fordi vi er pålagt å drive svermhindrende tiltak, er det nesten slik at avleggerproduksjonen kommer gratis med på kjøpet, påstår han.

– Jeg lager 20 avleggere til en god venn som skal utvide i år, forteller han. Det går fint utfra de 33 bifolkene jeg har. Vi har et ansvar for å skaffe bier til dem som er interesserte, og vi skal ikke ta 5.000 kroner for dem.

– Jeg ser mye overprising i bransjen nå. Det er galskap når man skal betale for omlarving fra lagsdronninger og gi 800 kroner for ei dronning, hevder han. Det er omtrent den samme jobben å produsere femti dronninger som det er å produsere ti.

I hver av Anunds bigårder står det et enkelt bord.

– På mange måter er det høyrearmen min, smiler han.

Verre er det ikke.

På «Ferske Birøktere» var det en kar som drev med topplistikuber fordi han satt i rullestol.

– Det er et bevis for at du får til det du virkelig vil, slår han fast før han vipper opp en lys tavle. Et enkelt grep med spaken, så er den klar for å løftes opp av venstre hånd.

– Når folk sier til meg at «det går ikke», så spør jeg om de har prøvd selv.

Altfor ofte er svaret nei.

– Hvordan kan de være så sikre på at det ikke går da?

Dosering av eddik i bifôret

Litt eddik i fôret gjør susen, mener enkelte.

AV ROAR REE KIRKEVOLD,
FRILANSJOURNALIST

Askerbirøkter Niels Rasch-Olsen gir biene i de 12 kubene sine så mye sukkerfôr som de vil ha om høsten. Da blir det en del til overs, sier han til Birøkteren. I fjor satt jeg igjen med 70 kilo, året før 80. Det har ofte irritert meg at denne ressursen må slås ut. Etter fôringen i 15, bestemte jeg meg for å ta vare på sukkerfôret ved å tilsette 80 prosent eddiksyre som jeg kjøpte på Honningcentralen. Problemet er at ingen har kunnet fortelle meg hvilken dosering jeg skal bruke. Restfôret oppbevares i 20 liters honningspann og jeg heller oppi to desiliter per spann. Denne sukkerblandingen blandes ut med neste års fôr før det blir gitt til biene. Til nå har dette gått bra og fôret brukes høsten etter.

Eddik er fint

Nils-Berthel Kvinge i Lier vil ikke bli kalt opphavsmannen til eddik i bifôret. Jeg lærte det av en eldre birøkter, og det har fungert i alle år, sier han.

Hva med doseringen?

Svært ofte spør folk meg om doseringen. Jeg svarer alltid at du skal skvette oppi til det smaker skikkelig surt av fôret, og det skal lukte eddik i bigårdene når du fôrer om høsten.

Hva med doseringen?

Jeg tror at eddiksyren også hjelper mor varroamidd. De skyr eddik. Jeg fôrer med syv liter fôr i første omgang, da setter jeg inn diagnosebrettet og sjekker etter tre dager. Ofte har det allerede falt ned påtagelig mye midd.

Hva med doseringen?

Så flytter jeg bifolkene til vinterplassen min og gir to ganger syv liter fôr til. Det er alt de vil ha.

Hvis det blir fôr til overs i fôrkarene, siler jeg det og oppbevarer det til nese sesong.

Hva med ...

Doseringen, sier han. Det slumper jeg bare oppi.

Det holder ikke i en artikkel. Vi må ha en dosering.

Jeg koker opp 120 liter vann og blander dette med 200 kilo sukker. Oppi der har jeg omtrent, la meg tenke meg om, en halv liter med 80 prosent eddiksyre, tenker jeg. Bland godt og smak med fingeren. Det skal være surt. Han jeg lærte dette av brukte mer eddiksyre.

Før solgte de iseddik, sier Kvinge. Det krystallisererte seg på lageret og var sterkere. Nå selger de ikke iseddik mer.

Birøkteren som oppbevarer sukkerfôr i 20 liters bøtter kan ha på to desiliter åtte prosent eddik som du får kjøpt i butikken. Det holder.

Pass på HMF ved bruk av eddik

Vanlig sukker som vi bruker å gi biene er en disakkarid, noe som betyr at den består av to monosakkarider henholdsvis glukose og fruktose. Hydroksymetylfurfural (HMF) er et naturlig forekommende organisk stoff som dannes under dehydrering av sukkerarter, spesielt fruktose, og er kjent for å være giftig mot honningbier.

Når man tilsetter syre i sukkerløsningen dannes det lettere HMF sier seniorrådgiver Trond Gjesing i Norges Birøkterlag. Mengde HMF som dannes er avhengig av hvor mye syre man tilsetter, temperatur og tid. Det blir dannet mer HMF hvis temperaturen er høy enn om man oppbeva-

rer sukkerløsningen kjølig. Det blir også dannet mer HMF hvis en løsning står i ett år i forhold til om det brukes i løpet av relativt kort tid.

Det fins forsøk som viser hvor mye HMF biene tåler, men jeg vet ikke hvor mye HMF som dannes i de ulike konsentrasjonene av syre som det henvises til av Kvinge. Jeg vil råde birøktere som bruker syre i sukkerløsningen om å være forsiktig. Dersom denne løsningen lagres over lengre tid ville jeg forsøkt meg fram når jeg fôrer for å se om det dør unormalt mye bier. Husk det er vanskelig å observere bar litt død, for biene flyr som regel ut for å dø avslutter han.

Kokende vann ved Akerselva

Oslo er miljøhovedstad i Europa i 2019 og legger vekt på å bedre bymiljøet. De satser mye på bievennlige planter og renere vann og luft. Akerselva som har fraktet alt fra fryktelig forurensning til skutte personer, er nå en levende fiskeelv hvor folk går på tur og nyter det omfattende dyre- og plantelivet som finnes der.

Men også i Oslo gror det ugress. Slik som parkslirekne (*Fallopia japonica*). Den flere meter høye planten har dype røtter og sprer seg kraftig. Jo, den er grei nok for våre honningbier, men likevel er det viktig at vi også blir med på kampen mot at planter som den og kjempespringfrø og andre får spre seg og ta over voksestedene for sartere planter.

NCC Norge har en egen avdeling som bekjemper uønsket ugress i Oslo. To biler kjører rundt med et stort aggregat på planet. Hensikten er å bekjempe ugress under roser, i bedd og redusere utbredelsen av uønskede arter, forteller Ole Jørgen Slutningen som leder arbeidet. Vi har drevet med dette i fire – fem år, og selv om det fort blir 30 – 40 prosent dyrere enn å bruke sprøytemidler, så bidrar det til en totalt sett renere by.

Vaar Jensen er anleggsgartner og utfører jobben. Det er godt å ikke behøve å bruke gift, sier hun til Birøkteren. Hun bruker vann på mellom 100 – 120 grader C og det ødelegger livsstrømmene i plantene. De kokes rett og slett og visner ned i løpet av kort tid.

Men, parkslirekne lar seg ikke knekke helt. Denne innvandreren må behandles med kokende vann fire ganger i sesongen. Da sprer den seg ikke, men de flere meter dype røttene dør ikke.

Vi ser at slike planter heller ikke lar seg bekjempe med glyfosatmidler, sier Slutningen. Derfor fortsetter kampen med dem ved hjelp av kokende vann.

Dampen står ved Akerselva når Vaar Jensen svinger kokende vann over et stort felt med slirekne.

DAGLIG LEDER
KRISTIN SLYNGSTAD

Fem minutter med HC

Se mer informasjon på: www.honning.no
Telefon sentralbord HC: 63 94 20 60.
Epost: post@honningcentralen.no

Et helt uvanlig birøktår

De som har holdt på med birøkt i en mannsalder, sier de aldri har vært med på noe liknende. En hard og lang vinter med snø langt ut i mars og kuber som måtte måkes frem. Så kom våren i rekordfart og alt blomstret på en gang. I store deler av landet ekstremvarme uten nedbør i mange uker og måneder. Mange trodde det ville bli altfor tørt, at bringebæra ville gi lite nektar og at lyngen var for tørr. Så har flere heldigvis fått erfare at de både fikk mye sommerhonning, og mye lynghonning på steder de lurte på om det var vits i å dra til i år. Da lurte jeg på: er det noe vi kan gjøre, forske på, be andre ekspertmiljøer se på – hvordan i tide måle om eks bringebær og lyng vil gi nektar? En umulig oppgave? Jeg tenker bare som en birøkter og forretningskvinne, tenk hvor synd det var at mange gikk glipp av et fantastisk lyngtrekk fordi de ikke dro tidsnok eller ikke dro i det hele tatt?

Er det noe vi kan lære av dette, eller er det bare umulig å vite? Dette burde birøkt fagmiljøet i år diskutere på Agdermøtet og Honnemøtet.

HC fått inn mye honning så langt i år!

I fjor fikk vi 407 tonn norsk honning, som var altfor lite. Så langt har vi fått inn mye mer enn på tilsvarende tid i fjor. MEN, er det fordi sesongen er 2-3 uker tidligere enn i fjor, ELLER fordi vi nå begynner å høste fruktene av det vi har sådd med økte honningpriser, flere som har økt kubetallet sitt, mange nybegynnere og HCs økte andelseirmasse? Sannsynligvis er svaret litt av alt. Vi får se om noen måneder.

Vi håper fleste mulig leverer til oss i år, både det dere har av sommerhonning, lynghonning, flytende skogsbærhonning og flytende klokkelynghonning (til + 10,- per kg + mva) mm. Husk å merke spannet dersom du har spesialvare! Interesserte bes kontakte undertegnede for spørsmål på mail; kristin@honningcentralen.no

HC tar imot honning alt fra 1 spann og oppover i godkjente HC honningsspann til levering på Kløfta eller ute hos vår videreforsandler, vi kan ikke ta imot honning i vaskede Biforspann eller annet – alt skal leveres i godkjent emballasje for næringsmidler. Husk at det også er svært viktig å være KSL godkjent, du må gjøre den årlige egenrevisjonen som skal til for å beholde KSL-godkjenningen. Du vil ellers få trekk på hele 8,- kr + mva per kg. På forhånd tusen takk for din honningleveranse til HC.

Honningcentralen lanserer ny design, nye etiketter på alle sine flytende honninger

Merkevarebygging har vært et fokusområde for Honningcentralen, og vi har hatt et eget prosjekt siste månedene for å se på logoen vår og emballasjedesign. Vi ønsker at forbruker skal gjenkjenne alle varene til HC, se at de kommer fra samme selskap. Da står vi totalt enda sterkere foran dagligvarehylla.

Vi har forenklet HC logoen noe, fått fremhevet ordet HONNINGCENTRALEN som står på alle etikettene, gjort Burre Bi tydeligere, går over til oransje korker for alle produkter og lanserer nye gjennomsluktige etiketter som viser noe av blikkboksens sekskantmønster. Bruksområdene for de ulike honningene står på baksiden for bedre å kunne differensiere de forskjellige typene og bidra til økt bruk av honning i matlaging. Ytteremballasjen, det beige papp-brettet flaskene står på i hylla, får HC logo og sekskantmønster. Alt dette skal være med på å øke kjennskapen og tilhørigheten til HC og bidra til at kunden er enda mer bevisst i valget av honning fra Honningcentralen. Utrullingen starter i slutten av august. De nye produktene vil bli å finne i butikk etter hvert utover høsten, avhengig av lagerbeholdningen til butikk og grossist av varer med dagens design.

NM i honning under Matstreif festival i Oslo, kåringen vil finne sted fredag 7. september 2018

Når dette bladet er i trykken er fristen gått ut og vi har fått inn masse honning, flere oppskrifter samt mange nominasjoner til Årets birøkter og Fremtidens birøkter (under 20 år).

Vi håper flest mulig birøktere kommer og blir med oss på Matstreif, Rådhusplassen i Oslo rett ved Akershus festning fredag 7. september. Vi starter med prisutdeling til Årets Birøkter under åpningsseremonien kl 12:00. Fra 14:00 deler vi ut prisene i de ulike honningkategoriene og prisen for Årets Oppskrift (det er kun vinnerne som blir premiert på scenen). Arne Hjeltnes leder prisutdelingen kl 14:00. HC og Bybi har også egne stands på Matstreif, kom og besøk oss alle gjerne både fredag og lørdag, men fredag er altså «vår dag». For mer informasjon se www.nmihonning.no

Varm hilsen fra Kristin

Lever honningen din til Honningcentralen!

Noe av det viktigste for Honningcentralen er å motta honningen din. Vi tar imot fra 1 spann og oppover! Vi håper du vil levere mye til oss i år. For åpningstider og priser se: honning.no

Ved at du som andelseier handler i Honningcentralen støtter du også opp om egen bedrift, vi bruker overskuddet til å sikre gode produsentpriser for honning.

Nå kan du handle hos Honningcentralen på 4 ulike måter:

1. Ved å komme direkte til butikken på Kløfta eller hos videreforhandler og kjøpe de varene du ønsker
2. Handle via nettbutikken og ved spørsmål om leveringssted velge «drop-punkt» enten på Kløfta eller hos din videreforhandler og få gratis frakt
3. Handle via nettbutikken med leveranse dit du bor, her kommer da frakt i tillegg som vises i nettbutikken
4. Ringe el maile inn din bestilling til Kløfta eller til videreforhandler (se nettsiden: honning.no for mailadresser)

Voksinnlevering

Husk å samle og levere inn din voks.

Sorter rammer til smelting og lever inn til HC, som tar imot rammer i perioden fra 15. sept.-15. feb.

Voks smeltet i blokker kan leveres året rundt

Produsentpris voks:

100,-
per kg + moms.

Art 5141

HC fôrkar

13 ltr.

232,-

Art 5141

Jackon fôrkar

13 ltr.

213,-

Dyrskuevegen 20, 2040 Kløfta Tlf: 63 94 20 60
Reddalsveien 50, 4886 Grimstad Tlf: 37 04 19 28
E-post: post@honningcentralen.no

Jarle Bergsjø

Åpen yngelrâte i Agder

I forbindelse med overvåkingsprøver, påviste Mattilsynet i juni åpen yngelrâte i voksnedfall hos en birøkter i Aust-Agder. I tillegg til birøkteren som var direkte berørt med påvisning, påla Mattilsynet restriksjoner hos 10 aktuelle kontakter (i hovedsak bigårder innen en radius på 3 km). Biene der smitte ble påvist, ble umiddelbart avlivet, og bigårdene er sanert. Mesteparten av lagret utstyr er også sanert, og rengjøring av vaskbart utstyr og lokaler er godt i gang.

Åpen yngelrâte er en svært smittsom tarmsjukdom hos bienes yngel, forårsaket av bakterien *Melissococcus plutonius*. Sjukdommen regnes ikke å være så alvorlig som lukket yngelrâte, men kan forårsake alvorlige tap av yngel og bisamfunn dersom den ikke blir bekjempet.

For å undersøke eventuell smittespredning, ble det tatt ut og analysert voksnedfall fra alle kontakter, og i tillegg er det analysert prøver fra en bisverm som ble fanget i området. Alle prøver fra kontakter og bisvermen har vært negative, og Mattilsynet har opphevet restriksjonene hos kontaktene.

Mattilsynet har foreløpig ikke konkludert mtp årsak til smitte, men vurderer det som mest sannsynlig at det dreier seg om miljøsmitte. Dette fordi det ikke er påvist smitte i tilgrensende bihold, og fordi biholdet også tidligere har vært rammet av sykdommen.

Overvåkning er viktig

Hendelsen har vist at overvåkning mtp åpen yngelrâte er viktig, og fungerer. Påvisningen er høyst sannsynlig ikke en følge av ny introduksjon av smitte, men det finnes smitte i området.

Prøvesvar fra samtlige kontakter bekrefter prøver tatt både tidligere i år og i tidligere år, og viser at man ha oppnådd gode resultater i forbindelse med arbeidet med åpen yngelrâte i Agder. Samtidig skapes det uro når smitten «blusser opp» igjen, og perioden med restriksjoner gir større og mindre utfordringer og tap for berørte birøktere.

Gode erstatningsordninger

Vi har gode erstatningsordninger for sykdommer som Åpen yngelrâte, og dersom det blir påvist hos deg (i ditt bihold) har du krav på erstatning fra det offentlige – uavhengig av hvor stort du driver. Det er Landbruksforvaltningen som administrerer ordningen, og god dokumentasjon er alltid viktig med tanke på å få en mest mulig riktig erstatning.

Dersom du har en kontaktbigård (vanligvis bigårder innen en radius på tre kilometer til der sykdommen er påvist), kan du bli pålagt restriksjoner mot bla flytting av biene i flere uker. Eventuelle tap i forbindelse med dette, gir også grunnlag for erstatning.

Mer informasjon om erstatningsordningene kan du lese om på våre hjemmesider eller ved å lese Forskrift om erstatning etter offentlige pålegg i plante- og husdyrproduksjon (finnes på Lovdata på nett).

Siden sist har vi jobbet mye med...

Fornyng av medlemssystem, hjemmeside og hefter/blader (bla Birøkteren) er en stor og viktig oppgave som inkluderer alle på kontoret. Vi ønsker å fremstå på en ryddig og tydelig måte, enten det er på nett eller papir, og systemene må fungere godt både for medlemmer og ansatte. Utseendemessig ønsker vi å få til en mer enhetlig profil, og vi skal være gjenkjennelige på de ulike plattformene.

Ut over høsten vil vi presentere mer om dette arbeidet – følg med!

Statsministeren åpner biepark i Oslo, og Norges birøkterlag er tilstede.

SALG

Stor samling Birøkteren til salgs. Komplette årganger: 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1975, 1977. Årganger som mangler ett eller to nummer: 1950, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1978. Pris kroner 1000.- pluss frakt. Samlingen kan hentes på Åmot. Asbjørn Lind tlf. 32 78 47 25/ 91 62 90 06. E-post: asbjlind@start.no.

Program Agdermøtet 2018

Scandic Sørlandet 8. – 11. november 2018

Påmeldingsfrist 8. oktober

Fredag 9. november

1700-1930 Norges Birøkerlag arrangerer fredagen i samarbeid med Agdermøtet.

Heidi Midtflå:

Inspirasjonsbonde for Økologisk Norge: «Min erfaring med småskala økologisk birøkt».

Kristin Uleberg:

Fylkesleder i Aust-Agder: «Birøkt i endring».

Vegard Sveiven:

Styreleder NB: «Pollineringsbirøkt og dronningavl».

2000- Middag

Lørdag 10. november

0930-1000 Samling, registrering, kaffe

1000-1020 Åpning

1020-1100 Honningcentralen har ordet.

1100-1145 Norges Birøkerlag har ordet.

1145-1200 Pause

1200-1300 Indian Summer Honey Farm er et familiedrevet foretak som holder til i USA. De drifter 3000 bifolk. I tillegg parer de 10 000 dronninger for salg hver sesong. Del 1: Peter Ellis gir oss et innblikk i driften. Foredrag på engelsk – faguttrykk vil bli forklart.

1300-1400 Lunsj

1400-1500 Kjartan Dahl er et velkjent navn innen norsk birøkt. Han drifter ca. 500 bikuber og kommer for å fortelle om sitt driftsopplegg.

1500-1545 Vingeindeks – i et avlsperspektiv

Lars Andreas Kirkerud er utdannet biolog. Han gir oss en gjennomgang av hva vingeindeksanalyse er, samt hvilken betydning slike analyser har for avl på bier i Norge.

1545-1600 Pause

1600-1715 Erling Atzen, 53 år fra øya Rømø i Danmark, som ligger i nasjonalparken Vadehavet i Sønderjylland, mellom Vadehavet og Vesterhavet. Han har ca. 150

produksjonskuber, i tillegg til full jobb i Vannverket i Tønder kommune.

Del 1: Han holder ett foredrag om hans birøkt/biprodukter og ett foredrag om honningbehandling/omsetning av honning.

1715-1800 Per Retterstøl i Retterstøl regnskap gir oss en gjennomgang av aktuelle regnskapsmessige problemstillinger knyttet til birøkt.

1800-1930 Pause

1930- Basar og sosialt samvær

Søndag 11. november

0900-1000 Roar Ree Kirkevold

De fleste kjenner Roar gjennom boka Ingarsis birøkt. Nå har han på nytt skrevet bok – om forskjellige driftsmetoder.

1000-1015 Erling Atzen

Del 2: Han holder ett foredrag om hans birøkt/biprodukter og ett foredrag om honningbehandling/omsetning av honning.

1130-1145 Pause

1145-1300 Indian Summer Honey Farm

Del 2: Peter Ellis gir oss et innblikk i driften. Foredrag på engelsk – faguttrykk vil bli forklart.

1300- Avslutning – Lunsj

Hotellet har strammet inn reglene vedrørende påmeldingsfrist. Det er derfor viktig at påmelding skjer fortløpende og senest innen 8. oktober 2018.

Påmelding/priser skjer via denne linken:

www.deltager.no/agdermotet_2018_09112018

Vi er behjelpelige med påmelding for de som ikke ønsker å bruke deltaker.no

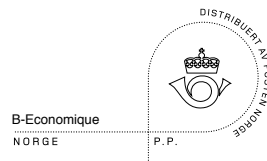
Fredagen arrangeres av Norges Birøkerlag i samarbeid med Agdermøtet. Denne dagen er gratis fra 1700-1930, men vi trenger en påmelding via linken over, så vi vet hvor mange som kommer.

Stolte sponsorer:

Returadresse:
Norges Birøkerlag
Dyrskuevegen 20
2040 Kløfta

Et enkelt valg!

Bifor er et ferdig innvintringsfôr som du kjøper på spann og plasserer over kubenes bitømmerbrett. Betydelig enklere enn å lage egen sukkerløsning!

Dessuten inneholder Bifor bare 25% vann. Dette reduserer kondensen i kuben og gjør at biene sparer energi i løpet av vinteren. Bifor er et helt rent produkt som inneholder invertert sukker, dvs. like deler glukose og fruktose, og derfor også risikoen forurensninger, sykdommer og vintertap.

Et enkelt valg, ikke sant?

Bifor®

Dyrskuevegen 20, 2040 Kløfta. Tlf: 63 94 20 60
Reddalsveien 50, 4886 Grimstad. Tlf: 37 04 19 28, Fax 37 04 19 16
E-post: post@honningcentralen.no

Nordic Sugar

Member of Nordzucker Group

Nordic Sugar AB, 205 04 Malmö, Sverige.
Tel +46 40 53 70 00 • www.nordicsugar.com